

Agnieszka Kot-Zacharuk

Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Przekształcenia w polskiej bankowości spółdzielczej według opinii zarządzających bankami spółdzielczymi

Wstęp

Współczesne banki spółdzielcze, działające zgodnie z zasadami prawa bankowego i spółdzielczego, należą do jednych z najważniejszych instytucji finansowych na świecie. Polska bankowość spółdzielcza z początku była jedynie formą ruchu społecznego przeciw wyzyskowi ekonomicznemu najuboższych warstw społeczeństwa [Orzeszko 1998, s. 26; Szambelańczyk 2006, s. 16]. Natomiast możliwość dostosowywania się do panujących warunków politycznych i społeczno-gospodarczych oraz odpowiednia strategia działania przyczyniły się do aktualnego wizerunku banków spółdzielczych, które ustanowiono pośrednikami środków unijnych, przekazywanych zgodnie z programami inwestycyjnymi wspierającymi obszary wiejskie, uznając je za pewnego partnera finansowego samorządów. Instytucje te zlokalizowane są głównie poza dużymi aglomeracjami miejskimi, stąd najliczniejszą grupę klientów banków spółdzielczych stanowią gminy wiejskie i miejsko-wiejskie. Banki spółdzielcze funkcjonują głównie na rynkach lokalnych, dlatego pracownicy tych instytucji znają swoich klientów, co w dużym stopniu eliminuje ryzyko w procesie udzielania kredytów. Banki spółdzielcze stają się poważnymi i wiarygodnymi partnerami również dzięki funkcjonowaniu w zrzeczeniach.

Sytuacja polityczna i społeczno-gospodarcza, a także otoczenie prawne wpłynęły na okres powstania, intensywność rozwoju i formę organizacyjną polskiej spółdzielczości bankowej, która rozwija się prężnie przede wszystkim ze względu na duże poparcie władz unijnych i krajowych takich, jak: Związek Banków Polskich, Krajowy Związek Banków Spółdzielczych, Bankowy Fundusz Gwarancyjny czy Krajowa Izba Rozliczeniowa, które mają na celu przede wszystkim zmniejszenie ryzyka, ale również koordynowanie wspólnych działań [Dobosiewicz 2003, s. 63].

W latach dziewięćdziesiątych brak doświadczenia w obsłudze podmiotów gospodarczych działających w warunkach gospodarki rynkowej, słabo przygotowana kadra zatrudniona w bankach spółdzielczych, niewłaściwe zarządzanie ryzykiem bankowym, brak odpowiednio wyspecjalizowanych służb prawnych, nieodpowiedni nadzór właścicielski oraz niskie fundusze własne przyczyniły się do wielu błędów w trakcie udzielania kredytów. Konsekwencją tego było obniżenie jakości wierzytelności banków spółdzielczych. Ponadto polityka fiskalna prowadzona przez państwo do 1991 r. miała duże znaczenie dla banków spółdzielczych. Sytuacja wielu z nich była trudna do opanowania, stąd tyle upadłości i likwidacji. Do czynników mających negatywny wpływ na banki spółdzielcze można zaliczyć [Bryniarska 2003, s.135–136]:

- nadanie bankom spółdzielczym statusu banków uniwersalnych (nie były do tego przygotowane pod względem kadrowym, kapitałowym i technicznym),
- dopuszczenie do komercjalizacji banków spółdzielczych przy braku przygotowania z ich strony do nowych warunków zewnętrznych, tworzącej się gospodarki rynkowej i niemożności stosowania przez nie podstawowych zasad jej działania,
- doprowadzenie do rozbicia organizacyjnego bankowości spółdzielczej,
- zlikwidowanie w 1990 r. funkcji nadzorczych sprawowanych wobec banków spółdzielczych przez Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. (BGŻ S.A.) i brak skutecznych rozwiązań w tej kwestii.

Chcąc stworzyć podstawy bezpiecznego funkcjonowania sektora spółdzielczego w przyszłości, rozpoczęto działania restrukturyzacyjne. Przede wszystkim uchwalono Ustawę o restrukturyzacji banków spółdzielczych i Banku Gospodarki Żywnościowej¹, która zakładała między innymi dostosowanie terenu i zakresu działania banków do możliwości ekonomicznych, zwolnienie banków z obowiązku utrzymania i odprowadzania rezerw obowiązkowych, czy też funkcjonowanie (w ramach zrzeszeń regionalnych) banków niespełniających wymogów kapitałowych. Stopniowa poprawa wyników tych podmiotów była spowodowana pomocą zewnętrznych instytucji finansowych oraz rozwiązaniami wprowadzonymi na mocy przepisów tej ustawy. Między innymi stworzono trójszczeblową strukturę bankowości spółdzielczej, gdzie BGŻ był bankiem krajowym, natomiast dziewięć banków regionalnych zrzeszało banki spółdzielcze. Głównym celem było umocnienie sektora banków spółdzielczych poprzez konsolidację sprawozdań finansowych banków regionalnych i zrzeszonych banków spółdzielczych, utworzenie silnej grupy bankowej wyspecjalizowanej w obsłudze finansowej wsi

¹Ustawa z dnia 24 czerwca 1994 r. o restrukturyzacji banków spółdzielczych i BGŻ S.A. [Dz.U. 1994 r. Nr 80, poz. 369].

i rolnictwa, zwiększenie poziomu bezpieczeństwa funkcjonowania banków spółdzielczych. W związku z tym, że ustawa o restrukturyzacji była nieadekwatna do sytuacji sektora banków spółdzielczych rozpoczęto prace nad stworzeniem nowej, która uregulowałaby funkcjonowanie tego sektora. Nowa Ustawa o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających², którą uchwalono dnia 7 grudnia 2000 r., znacznie rozszerzyła zakres uprawnień banków spółdzielczych, a także wprowadziła model dwuszczeblowy. W skład nowej struktury dwuszczeblowej weszły banki spółdzielcze wraz z bankami zrzeszającymi: Gospodarczy Bank Wielkopolski S.A. (GBW S.A.), Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. (BPS S.A.) i Mazowiecki Bank Regionalny S.A. (MR Bank S.A.), które na rzecz zrzeszonych banków spółdzielczych wykonują następujące czynności [Talecka, Niczyporuk 2004, s. 209]:

- prowadzenie rachunków bieżących zrzeszonych banków spółdzielczych, na których banki utrzymują swoje rezerwy obowiązkowe i przeprowadzają za ich pośrednictwem rozliczenia pieniężne,
- naliczanie i utrzymywanie rezerwy obowiązkowej banków spółdzielczych na rachunku w Narodowym Banku Polskim,
- kontrolowanie zgodności działalności zrzeszonych banków spółdzielczych z umową zrzeszenia, przepisami prawa i statutami,
- wykonywanie innych czynności przewidzianych w ustawie i umowie zrzeszenia.

Naturalnym przygotowaniem do wejścia w europejskie struktury gospodarce były procesy konsolidacyjne zachodzące w polskim systemie bankowym na wzór unijnego rynku finansowego [Kamińska 2003, s. 37]. Procesy konsolidacyjne wymuszone zostały również przez dynamiczny rozwój międzynarodowego rynku usług finansowych, globalizację, liberalizację prawa bankowego oraz konkurencję [Bretyn 2006, s. 393]. Liczne procesy konsolidacyjne banków spółdzielczych doprowadziły do znacznego zmniejszenia liczby tych podmiotów w naszym kraju. Przed 1998 r. działało 1662 banki spółdzielcze, w 1998 r. 1189, a na koniec 2009 r. 576. Większość banków spółdzielczych osiągnęła wymagane progi kapitałowe. Zmiana ilościowa nastąpiła również wśród banków zrzeszających. Od 2002 r. z jedenastu pozostały tylko trzy [Bretyn 2006, s. 393].

Podstawową regulacją prawną określającą zasady działalności banków spółdzielczych i banków zrzeszających, obowiązującą w Polsce, jest Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających. Obecne zasady działalności polskich banków spółdziel-

²Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających [Dz.U. 2000 r. Nr 119, poz. 1252].

czych określone są również w wielu innych przepisach nie tylko prawa polskiego, ale również zgodnie z unijnymi regulacjami.

Banki spółdzielcze zrzeszają się na mocy umowy zrzeszenia z jednym z banków zrzeszających. Dobrowolnie wybierają jeden bank zrzeszający spośród trzech funkcjonujących na mocy Ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r., która umożliwiła bankom spółdzielczym prowadzenie działalności na terenie, na którym w dniu wejścia w życie ustawy znajdują się ich placówki wykonujące czynności bankowe. Ustawa umożliwiła bankom spółdzielczym, posiadającym fundusze własne na poziomie 1–5 mln euro, prowadzenie działalności na terenie całego województwa, w którym znajduje się siedziba. Banki, których fundusze własne utrzymują się na poziomie wyższym niż 5 mln euro uzyskały możliwość funkcjonowania na terenie całego kraju. Banki spółdzielcze działające na terenie tego samego powiatu mogą się zrzeszać z różnymi bankami zrzeszającymi.

Regulacje krajowe i zagraniczne silnie oddziaływały na działalność polskich banków spółdzielczych. Zdarzało się, że ograniczały dążenie do efektywności czy realizację misji spółdzielczej, ale jednocześnie przyczyniły się do uratowania wielu z nich przed upadłością.

Cel i metody badań

W opracowaniu zaprezentowano opinie zarządzających bankami spółdzielczymi na temat przekształceń w polskiej bankowości spółdzielczej na przykładzie Zrzeszenia Mazowieckiego Banku Regionalnego S.A. Zasadniczą uwagę zwrócono na opinie prezesów na temat przeszłości polskiej bankowości spółdzielczej, a dokładniej przekształceń oraz kierunków zmian.

Badania z wykorzystaniem kwestionariusza wywiadu przeprowadzono w 2009 r. Badaniami objęto 40 placówek należących do Zrzeszenia MR Bank S.A., w których uzyskano zgodę zarządzających bankami spółdzielczymi na udzielenie informacji.

Opinie zarządzających bankami spółdzielczymi pogrupowano według kryterium uczestnictwa w konsolidacji oraz kryterium poziomu kapitału własnego. W przypadku drugiego kryterium do badań wykorzystano metodę kwartyli, dzieląc banki rosnąco według wartości kapitału na trzy grupy: I grupa (25%) – podmioty o najniższym kapitale własnym, II grupa (50%) – środkowy kwartył odpowiadający przeciętnej wartości kapitału własnego, III grupa (25%) – banki spółdzielcze o najwyższym kapitale własnym.

Wyniki badań

W tabeli 1 zaprezentowano odpowiedzi zarządzających bankami spółdzielczymi należącymi do Zrzeszenia MR Bank S.A. na pytania dotyczące konsekwencji wprowadzenia uchwały KNB (KNF) z dnia 5 sierpnia 1998 r. w obszarze działalności polskich banków spółdzielczych, a także znaczenia dla banków spółdzielczych wprowadzenia progów kapitałowych. Większość respondentów stwierdziła, że uchwała ta w głównej mierze przyczyniła się do procesów konsolidacji polskich banków spółdzielczych. Odnotowano 65% wskazań dla tej odpowiedzi wśród zarządzających bankami spółdzielczymi uczestniczącymi w procesie konsolidacji i 94% wśród nieuczestniczących. Natomiast w przypadku kryterium poziomu kapitału własnego wśród prezesów zarządzających bankami spółdzielczymi o najniższych i najwyższych kapitałach własnych odnotowano odpowiednio 100 i 80% wskazań. Podniesienie progów kapitałowych wymusiło

Tabela 1

Przekształcenia w polskiej bankowości spółdzielczej a uchwała KNB (KNF) Nr 9/98 z 5 sierpnia 1998 r.

Lp.	Treść	Udział opinii (%) w zależności od:					\bar{X}
		uczestnictwo w konsolidacji		wartość kapitału własnego			
		tak	nie	I	II	III	
1.	Czy według Pana/i banki łączyłyby się gdyby nie wprowadzono Uchwały KNB (KNF) Nr 9/98 z dnia 5 sierpnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad wyposażenia banków spółdzielczych w kapitał założycielski?						
a)	tak, aby podnieść swoje kapitały	35	6	0	35	20	23
b)	nie, w większości banki nie łączyłyby się, chcąc zachować własną tożsamość i samodzielność	65	94	100	65	80	78
2.	W jaki sposób według Pana/i wpłynęło na banki spółdzielcze wprowadzenie progów kapitałowych?						
a)	przyczyniło się do zwiększenia procesów łączeniowych, w celu zwiększenia kapitałów własnych	100	100	100	100	100	100
b)	pogorszyło sytuację BS-ów, zwiększając koszty związane z konsolidacją	0	0	0	0	0	0
c)	nie zmieniło sytuacji BS-ów	4	0	10	0	0	3

Źródło: Opracowanie własne.

procesy łączeniowe między bankami spółdzielczymi w Polsce. Wszyscy respondenci uznali, że banki łączyły się przede wszystkim, aby podnieść kapitały własne. Zachowanie samodzielności i odrębnej tożsamości było istotne dla większości z nich, jednak panująca sytuacja polityczna i gospodarcza silnie oddziaływały na przyszłość ekonomiczną i organizacyjną polskich banków spółdzielczych.

W tabeli 2 przedstawiono ocenę zarządzających bankami dotyczącą wprowadzenia ustawy o restrukturyzacji BS-ów i BGŻ S.A. z dnia 24 czerwca 1994 r. w sektorze bankowości spółdzielczej. Respondenci do efektów wprowadzenia tej ustawy zaliczyli przede wszystkim powstrzymanie procesu upadłości banków spółdzielczych oraz poprawę bezpieczeństwa ich funkcjonowania. Odnotowano po 70% wskazań dla pierwszej odpowiedzi wśród zarządzających bankami

Tabela 2

Efekty wprowadzenia uchwały o restrukturyzacji BS-ów i BGŻ S.A. z dnia 24 czerwca 1994 r. dla polskich banków spółdzielczych

Lp.	Treść	Udział opinii (%) w zależności od:					\bar{X}
		uczestnictwo w konsolidacji		wartość kapitału własnego			
		tak	nie	I	II	III	
1.	Co według Pana/i było efektem wprowadzenia ustawy o restrukturyzacji BS-ów i BGŻ S.A. z dnia 24 czerwca 1994 r.?						
a)	poprawa bezpieczeństwa funkcjonowania banków spółdzielczych	61	35	50	55	40	50
b)	wzrost pozycji banków spółdzielczych na rynku finansowym	30	12	0	30	30	23
c)	powstrzymanie procesu upadłości banków spółdzielczych	70	59	60	65	70	65
d)	poszerzenie zakresu oferowanych usług bankowych	22	6	10	20	10	15
e)	zmniejszenie liczby banków spółdzielczych	35	47	50	30	50	40
f)	nie odnotowano żadnych pozytywnych efektów	0	0	0	0	0	0
2.	Czy cele postawione w ustawie o restrukturyzacji BS-ów i BGŻ S.A. z dnia 24 czerwca 1994 r. w Pana/i banku zostały osiągnięte?						
a)	tak, wszystkie	17	0	10	10	10	10
b)	tak, częściowo	78	88	90	75	90	83
c)	nie	0	6	0	5	0	3
d)	nie mam zdania	4	6	0	10	0	5

Źródło: Opracowanie własne.

uczestniczącymi w procesie konsolidacji oraz wysokich kapitałach własnych. Jednocześnie wraz ze zwiększającymi się kapitałami własnymi stwierdzono wzrost akceptacji dla tej odpowiedzi. Większość banków spółdzielczych łącząc się spełniła wymogi dotyczące osiągnięcia wymaganych progów kapitałowych, zwiększając swoje kapitały własne, przez co powstrzymano proces ich upadłości. Za poprawą bezpieczeństwa wypowiedziało się 61% zarządzających bankami biorących udział w konsolidacji i 55% zarządzających bankami o przeciętnych kapitałach własnych.

Zdecydowana większość badanych stwierdziła, że cele postawione w ustawie o restrukturyzacji BS-ów i BGŻ S.A. z dnia 24 czerwca 1994 r. zostały osiągnięte częściowo (83%).

W tabeli 3 zaprezentowano odpowiedzi dotyczące oceny przekształceń w polskiej bankowości spółdzielczej na skutek wprowadzenia Ustawy o restrukturyzacji banków spółdzielczych i BGŻ S.A. z dnia 24 czerwca 1994 r. Do funkcji pełnionych przez BGŻ S.A., będącego bankiem krajowym, respondenci zaliczyli opracowanie procedur bankowych obowiązujących w grupie oraz pełnienie kontroli nad bankami zrzeszającymi. Wśród respondentów zarządzających bankami uczestniczącymi w procesach łączeniowych stwierdzono 65% wskazań dla pierwszej odpowiedzi. Jednocześnie odnotowano 80% wskazań dla tej odpowiedzi wśród prezesów banków o najwyższych kapitałach własnych. Prowadzenie nadzoru i kontroli nad bankami regionalnymi przez BGŻ S.A. było istotne zarówno dla zarządzających bankami nieuczestniczącymi w procesie konsolidacji (35%), jak i bankami o przeciętnych kapitałach własnych (35%). Jednocześnie stwierdzono spadek udziału tej odpowiedzi wśród prezesów banków niekonsolidujących się (22%) oraz prezesów zarządzających bankami o najwyższych funduszach własnych (10%). BGŻ S.A. nie sprawdził się w roli nadzorującego banki regionalne i banki spółdzielcze.

Dla respondentów istotna okazała się możliwość dobrowolnego zrzeszania się banków spółdzielczych w bankach regionalnych oraz odejście od zasady funkcjonowania banków spółdzielczych tylko na terenie gminy, w której się znajdują. Wśród prezesów banków niebiorących udziału w procesach łączeniowych stwierdzono 59% udziału odpowiedzi dotyczącej dobrowolnego zrzeszania się banków w bankach regionalnych oraz 60% wśród zarządzających bankami o najwyższych kapitałach własnych.

Swobodne działanie banków nie tylko na terenie gminy, w której znajduje się siedziba danego banku było istotne dla prezesów banków nieuczestniczących w konsolidacji (47%), ale przede wszystkim dla zarządzających bankami o najniższych funduszach własnych (60%), co wskazywało na brak możliwości rozwoju banków położonych na biedniejszych terenach.

Tabela 3

Ocena przekształceń w polskiej bankowości spółdzielczej po wprowadzeniu uchwały o restrukturyzacji BS i BGŻ S.A. z dnia 24 czerwca 1994 r.

Lp.	Treść	Udział opinii (%) w zależności od:					\bar{X}
		uczestnictwo w konsolidacji		wartość kapitału własnego			
		tak	nie	I	II	III	
1.	Jakie funkcje spełniał BGŻ S.A. jako bank krajowy w stosunku do banków zrzeszenia?						
a)	opracowanie zasad polityki finansowej, handlowej i marketingowej	13	18	20	15	10	15
b)	opracowanie procedur bankowych obowiązujących w grupie	65	53	60	50	80	60
c)	opracowanie jednolitego systemu informatycznego, umożliwiającego zintegrowanie całej sieci placówek bankowych w grupie	0	6	0	0	10	3
d)	opracowanie ujednoczonych produktów bankowych i finansowych w grupie	13	12	20	15	0	13
e)	prowadzenie inwestycji kapitałowych grupy	9	6	0	15	0	8
f)	udzielanie poręczeń i gwarancji bankom regionalnym	9	12	0	15	10	10
g)	prowadzenie nadzoru i kontroli nad bankami regionalnymi	22	35	30	35	10	28
h)	rozliczanie operacji finansowych grupy	13	0	10	0	20	8
i)	inne, jakie?	9	18	20	15	0	13
2.	W jakich obszarach według Pana/i należało znowelizować Ustawę o restrukturyzacji BS-ów i BGŻ S.A.?						
a)	wprowadzić mechanizmy prawne ułatwiające BS-om i bankom regionalnym łączenie się	39	29	10	50	30	35
b)	umożliwić dobrowolne zrzeszanie się BS-ów w bankach regionalnych/zrzeszających	48	59	50	50	60	53
c)	wprowadzić progi kapitałowe dla banków regionalnych	13	0	0	10	10	8
d)	odejść od zasady działania banków spółdzielczych wyłącznie na obszarze gminy, w której znajduje się jego siedziba	39	47	60	35	40	43
e)	odejść w głosowaniu od zasady 1 członek – 1 głos	4	6	0	5	10	5

Źródło: Opracowanie własne.

W tabeli 4 przedstawiono opinie prezesów dotyczące oceny polskiej bankowości spółdzielczej po przystąpieniu Polski do UE. Odpowiedni dobór oferowanych produktów i usług do potrzeb klienta oraz miła i wykwalifikowana kadra, to główne czynniki mające duży wpływ na rozwój bankowości spółdzielczej. Odpowiednio dobrane produkty i usługi były bardzo ważne dla zarządzających bankami uczestniczącymi w konsolidacji (91%) oraz bankami o przeciętnych funduszach własnych (95%). Miła i wykwalifikowana kadra była ważna dla zarządzających bankami niebiorącymi udziału w procesach łączeniowych (82%), a także bankami o przeciętnych funduszach własnych (85%). Jednocześnie zanotowano 40% wskazań dla tej odpowiedzi wśród prezesów zarządzających bankami o najwyższych kapitałach własnych, co może wskazywać na istotność innych elementów, takich jak odpowiedni dobór oferowanych produktów i usług (80%).

Tabela 4

Ocena bankowości spółdzielczej po przystąpieniu Polski do struktur UE

Lp.	Treść	Udział opinii (%) w zależności od:					\bar{x}
		uczestnictwo w konsolidacji		wartość kapitału własnego			
		tak	nie	I	II	III	
1.	Co według Pana/i ma korzystny wpływ na rozwój bankowości spółdzielczej?						
a)	odpowiedni dobór oferowanych produktów i usług do wymagań klienta	91	88	90	95	80	90
b)	miła i wykwalifikowana kadra	57	82	60	85	40	68
c)	współpraca z innymi instytucjami finansowymi (fundusze inwestycyjne, zakłady ubezpieczeń, itp.)	9	18	10	15	10	13
d)	korzystne warunki prowadzenia rachunków depozytowych	43	35	60	35	30	40
e)	liczba bankomatów	17	18	10	20	20	18
f)	niskie oprocentowanie kredytów	30	47	70	25	30	38
g)	częste akcje promocyjne, sponsorowanie ważnych wydarzeń w regionie	17	41	30	35	10	28
h)	inne, jakie?	26	12	10	25	20	20
2.	Jakie korzyści przyniosło bankowości spółdzielczej według Pana/i wejście Polski do struktur UE?						
a)	poszerzenie oferty produktów i usług	30	35	30	35	30	33
b)	wzrost zainteresowania BS-ów programami wsparcia polskiego rolnictwa	70	59	60	55	90	65
c)	zwiększenie akcji kredytowych	61	53	30	75	50	58
d)	przeprowadzanie profesjonalnych szkoleń dla pracowników BS-ów	39	29	50	40	10	35
e)	poprawienie sytuacji ekonomicznej BS-ów	26	12	20	20	20	20
f)	rozwój bazy depozytów	35	29	40	35	20	33

Źródło: Opracowanie własne.

Wśród korzyści z przystąpienia Polski do UE zarządzający bankami uczestniczącymi w konsolidacji wymienili wzrost zainteresowania banków spółdzielczych programami wsparcia polskiego rolnictwa (70%). Ze względu na kryterium kapitału własnego zanotowano 90% wskazań dla tej odpowiedzi w grupie zarządzających bankami o największych funduszach własnych. Dodatkowym pozytywnym efektem wejścia Polski do UE było zwiększenie akcji kredytowych. Odnotowano 61% wskazań wśród respondentów zarządzających bankami uczestniczącymi w konsolidacji i 75% wśród prezesów banków o przeciętnych funduszach własnych. Ponadto odnotowano jedynie 30% wskazań dla tej odpowiedzi wśród prezesów banków o najniższych funduszach własnych, co mogło wskazywać na mniejsze zainteresowanie programami wsparcia polskiego rolnictwa.

Dla zdecydowanej większości banków spółdzielczych swobodny wybór zrzeczenia jest dobrym rozwiązaniem (tab. 5). Tego zdania byli wszyscy respondenci zarządzający bankami nieuczestniczącymi w konsolidacji oraz bankami o najniższych i najwyższych kapitałach własnych.

Według 45% respondentów docelowo w Polsce powinna funkcjonować jedna silna grupa bankowa. Dla tej odpowiedzi zanotowano 53% wskazań wśród zarządzających bankami nieuczestniczącymi w konsolidacji i 60% wskazań w przypadku banków o przeciętnych funduszach własnych.

Tabela 5

Zasady dokonywania wyboru zrzeczenia przez BS-y

Lp.	Treść	Udział opinii (%) w zależności od:					\bar{X}
		uczestnictwo w konsolidacji		wartości kapitału własnego			
		tak	nie	I	II	III	
1.	Czy swobodny wybór zrzeczenia przez BS-y jest dobrym rozwiązaniem?						
a)	tak	96	100	100	95	100	98
b)	nie	4	0	0	5	0	3
c)	nie mam zdania	0	0	0	0	0	0
2.	Czy liczba banków zrzeszających jest odpowiednia?						
a)	tak	52	29	60	35	40	43
b)	nie, docelowo powinna funkcjonować jedna silna grupa bankowa	39	53	10	60	50	45
c)	nie, liczba banków zrzeszających powinna być większa ze względu na możliwość wyboru przez BS-y	5	12	20	0	10	8
d)	nie mam zdania	5	6	10	5	0	5

Źródło: Opracowanie własne.

Za obecną liczbą zrzeszeń było 52% zarządzających bankami uczestniczącymi w konsolidacji i 60% respondentów kierujących bankami o najniższych funduszach własnych. Kwestia liczby zrzeszeń pozostaje do rozstrzygnięcia.

Wnioski

W opracowaniu określono opinie dotyczące przekształceń w polskiej bankowości spółdzielczej według zarządzających bankami należącymi do Zrzeszenia Mazowieckiego Banku Regionalnego S.A. Na podstawie przeprowadzonych badań sformułowano następujące wnioski:

1. Banki spółdzielcze nie łączyłyby się, gdyby nie uchwała KNB (KNF) z 1998 r. Według respondentów wprowadzenie progów kapitałowych przyczyniło się do powiększenia liczby procesów konsolidacji w celu zwiększenia posiadanych funduszy własnych i do zmniejszenia liczby banków spółdzielczych. Ustawa o restrukturyzacji BS i BGŻ S.A. z 1994 r. miała na celu między innymi powstrzymanie procesów upadłości oraz poprawę bezpieczeństwa banków spółdzielczych.
2. Według większości respondentów brak możliwości dobrowolnego zrzeszania się w banku regionalnym oraz funkcjonowanie na terenie obszaru gminy, gdzie znajdowała się siedziba banku spółdzielczego, było niekorzystne. Zdecydowana większość zarządzających wypowiedziała się za swobodnym wyborem zrzeszenia.
3. Zarządzający stwierdzili, że wejście Polski do UE spowodowało przede wszystkim wzrost zainteresowania banków spółdzielczych programami wsparcia polskiego rolnictwa oraz zwiększenie akcji kredytowych. Pomimo tego konieczne jest ciągle prowadzenie działań, które wzmocnią pozycję banków spółdzielczych w sektorze bankowym.
4. Według respondentów odpowiednio dobrane produkty i usługi, miła oraz kompetentna obsługa przyczyniają się do zwiększenia akcji kredytowych w bankach spółdzielczych, przyczyniając się do ich rozwoju.

Literatura

- BRETYN A.: *Spółdzielczy sektor bankowy w Polsce – kierunki zmian, stan i perspektywy rozwoju*. [w:] Węclawski J. (red.). *Bankowość. Instytucje, instrumenty i strategie rozwojowe w dobie integracji gospodarczej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2006.
- BRYNIARSKA T.I.: *Banki spółdzielcze w gospodarce rynkowej*. Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2003.

- DOBOSIEWICZ Z.: *Bankowość*. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2003.
- KAMIŃSKA L.: *Przemiany w polskiej bankowości spółdzielczej w powiązaniu z wymogami Unii Europejskiej i jej rola na rynku finansowym*. [w:] Dębiewska M. (red.). *Banki na rynku finansowym. Terażniejszość i przyszłość*. Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2003.
- ORZESZKO T.: *Banki spółdzielcze w Polsce. Ekonomiczne i finansowe warunki rozwoju*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań 1998.
- SZAMBELAŃCZYK J., MIELNIK M.: *Problemy efektywności banków spółdzielczych w Polsce w procesach konsolidacji*. [w:] Węclawski J. (red.). *Bankowość. Instytucje, instrumenty i strategie rozwojowe w dobie integracji gospodarczej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2006.
- TALECKA A, NICZYPORUK P.: *Bankowość. System bankowy i usługi*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej, Białystok 2004.
- Uchwała Nr 9/98 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 5 sierpnia 1998 r. w sprawie szczególnych zasad wyposażenia banków spółdzielczych w kapitał założycielski.
- Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze [Dz.U. 1982 r. Nr 30, poz. 210].
- Ustawa z dnia 24 czerwca 1994 r. o restrukturyzacji banków spółdzielczych i BGŻ S.A. [Dz.U. 1994 r. Nr 80, poz. 369].
- Ustawa z dnia 31 stycznia 1989 r. Prawo bankowe [Dz.U. 1989 r. Nr 4, poz. 21].
- Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających [Dz.U. 2000 r. Nr 119, poz. 1252].

Transformations in polish cooperative banking in opinions cooperative banks manager

Abstract

The paper presents the opinions of presidents of cooperative banks on the Polish cooperative banking transformation. Tests using a questionnaire interview was conducted in 2009.

Act on Cooperative Banks and BGZ SA of 1994 helped to halt the bankruptcy process and the improvement of cooperative banks. At the same time had a negative impact on their development, because of the need for operation only in the municipality of residence of the bank and the lack of free choice of association. Polish accession to the EU increased interest in cooperative banks, the Polish agriculture support programs and increasing the share of credit. Simultaneously, the Polish cooperative banking interact appropriately selected products and services, as well as friendly and competent staff.